

ДНІ НАУКИ
ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2008

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(16–17 КВІТНЯ 2008 РОКУ)

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА I

Редакційна колегія: А.Є. Конверський, д-р філос. наук, проф., чл.-кор. НАН України (голова); В.А. Бугров, канд. філос. наук, доц. (відповідальний секретар); Л.В. Губерський, д-р філос. наук, проф., академік НАН України; І.С. Добронравова, д-р філос. наук, проф.; А.М. Лой, д-р філос. наук, проф.; В.І. Лубський, д-р філос. наук, проф.; В.І. Памченко, д-р філос. наук, проф.; О.М. Приятельчук, канд. філос. наук, доц.; М.Ю. Русин, канд. філос. наук, проф.; В.Ф. Цвях, д-р політ. наук, проф.; П.П. Шляхун, д-р філос. наук, проф.; В.І. Ярошовець, д-р філос. наук, проф.

**Рекомендовано до друку
вченою радою філософського факультету
(протокол № 6 від 31 березня 2008 року)**

Дні науки філософського факультету – 2008 : Міжнародна наукова конференція (16–17 квітня 2007 року) : Матеріали доповідей та виступів. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – Ч. I. – 119 с.

Адреса редакційної колегії: 01033, Київ-33, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, філософський факультет; ☎ (38044) 239 31 94

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

Гейко С.М. Дискурс речей в постмодерністській концепції Жана Бодріяра	81
Даниленко О.О. Трансформація наративно-текстуальних стратегій філософії постструктуралізму: від смерті автора до герменевтики ідентичності	83
Даренський В.М. Феномен М. Гайдегера у контексті типів філософування	84
Донська А.Г. Особливості синергетичної дослідницької традиції	86
Заболотских К.И. Особенности современной испанской религиозной философии	87
Калінін В.Ю. Деякі прояви антифашизму у філософських поглядах Сартра та Камю	89
Канівець Б.А. Історіософія А. Тойнбі в системі історико-філософського знання	91
Кобрин Д.І. Дискурс мови у філософії Жака Дерріда і Дональда Девідсона	92
Колісник О.В. Концепція ідентичності у філософському просторі Чарльза Тейлора	93
Назарова О.А. Идейные истоки логического позитивизма	95

ІСТОРИОСОФІЯ А. ТОЙНБІ В СИСТЕМІ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Філософія ХХ століття характеризується багатоманітністю течій і напрямків філософії історії. Цивілізаційний підхід до осягнення історії вважається однією з найпоширеніших течій в філософії історії ХХ століття. Одним з фундаторів цивілізаційної типології суспільств, поряд з М. Данилевським та О. Шпенглером, є англійський історіософ та історик А. Тойнбі.

У фундаментальному дослідженні "A Study of History" в 12-ти томах А. Тойнбі окреслює "умосяжне поле історичного дослідження", котре визначається як утворення більше за будь-яку національну державу або інше політичне утворення, проте воно ніколи не охоплює усе людство. Такі утворення англійський дослідник називає "цивілізаціями", яких він нараховує 21. Також А. Тойнбі вказує на існування "примітивних" і "реліктових суспільств" (монофізити, несторіанці та ін.). Останні британський науковець окреслює як стратифікації і деформації викликані зіткненням культури двох або більше цивілізацій. В цілому, його позицію можна визначити як історико-культурологічний плюралізм, котрий завбачує існування у просторі і часі ряду дискретних одиниць культурно-суспільної організації. Кожна з них має свій унікальний просторово-часовий період "життя" від генези до зникнення і особливу систему цінностей.

За А. Тойнбі кожна цивілізація проходить ряд етапів: генези, росту, надлому, деградації та дезінтеграції. Для пояснення процесів генези, прогресивного розвитку та занепаду цивілізації англійський мислитель застосовує категоріально-парадигмальну пару "виклик" і "відповідь". На його думку, процес генези цивілізації не залежить ні від географічного розташування, ні від расової приналежності. Цивілізація виникає виключно там, де перед примітивним суспільством постає "виклик", на який це суспільство дає "адекватну відповідь". Виклики є своєрідними "цивілізаційними стимулами". Він виділяє стимул сурових країн, стимул нової землі, стимул ударів, стимул тиску, стимул гноблення.

А. Тойнбі вважає, що увесь життєвий цикл цивілізації проходить через певну послідовність "викликів", які ініціюють "відповіді". Тож життєвий цикл цивілізації можна назвати певною послідовністю циклів "виклик-відповідь". У контексті послідовності циклів "виклик-відповідь" на протязі існування цивілізації окреслюється діалогічна сутність розвитку культури. Для А. Тойнбі, як для релігійного історіософа, це діалог між Богом і людиною. Ріст цивілізації – це її прогресивне внутрішнє самовизначення або самовираження, що є переходом від менш розвиненої до більш "високої" релігії і культури. Такий перехід, на думку англійського дослідника, можливий завдяки наявності в суспільстві "творчої меншості", яка є динамічною ланкою суспільства, на противагу "пасивній більшості", котра завжди залишається у стані стагнації. "Єдність суспільства" досягається шляхом мімезису – наслідування "пасивною більшістю" суспільства "творчої меншості". Однак з плином часу "творча меншість" вироджується (починає "почивати на лаврах") і стає не здатною до "ефективних відповідей" на "виклики" природного і соціального середовища. В наслідок цього її влада

тримається не на авторитеті, а на апараті примусу; відтак виникає універсальна держава. "Правляча меншість", яка вже не здатна на ефективні відповіді, звертається до "ідолопоклонства" і "евокації". В суспільстві виникає напруженість, в результаті якої "пасивна більшість" перетворюється на "внутрішній пролетаріат", натомість сусідні народи стають "зовнішнім пролетаріатом".

Цивілізація вже не здатна на "адекватні відповіді", тому зникає. На думку А. Тойнбі, в такому випадку єдиний продуктивний вихід – це шлях переносу цілей і цінностей у надчуттєве царство Бога, іншими словами це шлях від "граду людського" до "граду Божого". Саме цим ідеї А. Тойнбі наближуються до теософії А. Августина. Вони обидва підкреслюють негативність "поклоніння" відносним матеріальним цінностям і єдиний "шлях спасіння" вбачають в зверненні до Бога через посередництво церкви. До того ж і А. Тойнбі, і А. Августин основою суспільства визнають духовні, а не політичні інститути.

Також в історіософії А. Тойнбі важливе значення відіграє категорія "свободи вибору". Суспільство, на думку англійського дослідника, постійно обирає один з варіант "відповіді" на "виклики" історії. Як наслідок суспільство, не приречене на загибель, бо існує імовірність обрання ефективної "відповіді" на "виклики" середовища. Таким чином А. Тойнбі зміг подолати напередвизначеність і фаталізм О. Шпенглера. Для останнього суспільство, як будь-який живий організм, приречене на загибель. Категорія "свобода вибору" англійського дослідника постала як противага "сліпій долі" О. Шпенглера.

В підсумку можна сказати, що буття суспільства для А. Тойнбі – це прояв "Життя" як елемента буття універсуму. Неперервність історії для нього – це не пряма висхідна лінія, а зміна дискретності існування людства, коли кожний момент руху є початок наступного моменту і в той же час самоідентифікована, внутрішньо завершена сутність. Багатоманітність "викликів" і "відповідей" зумовлює множинність детермінацій, які діють на людину в історії. Альтернативність історичного розвитку у А. Тойнбі є сутністю історичного процесу.

Д.І. Кобрин, асп., КНУТШ, Київ
facha@ukr.net

ДИСКУРС МОВИ У ФІЛОСОФІЇ ЖАКА ДЕРРІДА І ДОНАЛЬДА ДЕВІДСОНА

Характеризуючи в цілому філософію ХХ століття варто зазначити, що увага філософів різних течій та напрямків була зосереджена на розгляді парадигми мови. Даючи загальну оцінку, можна стверджувати, що це століття стало ерою релятивізму, однією з причин настання якої переосмислення базових понять мови. Якраз лінгвістичний релятивізм дав життя розробці основних положень в одному з ключових напрямків філософії – деконструкції. З іншого боку переосмислення фундаментальних засад мови належить філософам аналітичного напрямку таким як Вітгенштайн, Рассел, Куайн. Визначний тандем науковців створили Жак Дерріда і Дональд Девідсон. Представники двох різних за своїм напрямом течій змогли знайти спільне поле для опрацювання. Поставивши головним предметом досліджень "Магічну мову", і стверджуючи,

що немає ніякого методу уявлення, більше направлено, ніж мова, визначаючи спільні пріоритети, вони вдвох наблизились до цілком нового, незвичного для методологічних засад ХХ століття розуміння мови. Звертаючись саме до епістемологічного аспекту парадигми, ми можемо говорити про створення нового підходу до розуміння мови – мови як методу.

Демонструючи зв'язок між розумінням парадигми мови філософами течії деконструкції і аналітичними філософами. Слід розкрити ідею і концепцію створення нової методології на базі мови. Потрібно продемонструвати можливі шляхи розвитку і проблеми концепції у ХХІ сторіччі.

Специфіка теми даного дослідження пов'язується, з одного боку, з його метою виявити історико-філософські аспекти формування та розвитку тенденцій розуміння мови в сучасній філософії. Це зумовлює потребу використання найширшого кола досліджень сучасної деконструкції та аналітичної філософії.

Специфіка об'єкта, мета дослідження вимагає використання міждисциплінарних та філософських методів, серед яких провідне місце належить: історико-компаративному методу, що відтворює підходи до просторової та соціальної визначеності мови у перспективі європейської філософської парадигми; системному підходу, що дозволяє встановити взаємозв'язок і закономірності у загалом мовної системи; загально логічним методам, зокрема, моделюванню, що дає можливість представити мовні явища у вигляді єдиної схеми; лінгвістичним методам і принципам (семантичний, синтаксичний, прагматичний аналітичний контекст).

Таким чином, розширюючи існуючі на сьогодні межі знання (про світ, культуру, людину, мистецтво) й відкриваючи нові його перспективи, де народження ідей або смислів вже не підсумовано ніякою догмою чи авторитетом, а навпаки, виходить з живого, творчого поринання, деконструкція розкриває величезний смислотворчий потенціал в культурі, дає новий імпульс її справжньому відродженню.

О.В. Колісник, доц., ПНТУ ім. Ю.Кондратюка, Полтава
olesya_kolesnik@yahoo.com

КОНЦЕПЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ПРОСТОРИ ЧАРЛЬЗА ТЕЙЛОРА

Проблема ідентичності належить до однієї з найбільш дискусійних та актуальних проблем сучасної філософської думки. Так, загальновідомим є факт, що існування людини в умовах модерну та постмодерну пов'язано із залежністю від засобів масової інформації, зіткненням культурних смислів сучасності, світоглядів та традицій неспівмірних соціальних світів. Наслідок постає цілком передбачуваний, а саме – втрата людиною контакту із традицією, самою собою, і такими життєво значущими чинниками людського буття як сім'я та спільнота. Сучасні філософські антропологічні, феноменологічні, онтологічні, комунітаристські та ін. студії намагаються запропонувати різні способи й бачення самоідентифікації особи й підходи як не загубитись у даному еkleктичному й такому глобалізовано-прагматичному сьогоденні. Серед найбільш ві-